

הערכת תרומתה של לומדת "לילך" – הנגשת מידע בתחום בריאות האישה לנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

תקציר מנהלים
מוגש על ידי מכלול
יחידת הערכה ומחקר
קרן שלם

חוקרת ראשית: ד"ר עדי לוי-ורד
עוזרת מחקר: גב' נגה חן

תוכנית ההערכה נבנתה בשיתוף עם :

- שרון גנות, מנהלת ידע ושותפויות, קרן שלם
- נילי בן דור, לשעבר מפקחת ארצית לניהול ידע והדרכה, אגף מש"ה, משרד העו"ר והש"ח
- שושי אספולר, אחות מנהלת תחום חירום, בטיחות ונגישות, אגף דיור - השירות לדיור תומך, מינהל מוגבלויות, משרד העו"ר והש"ח
- ד"ר היילי ווייגלט מרום, מנחת הפרויקט, המכון הטכנולוגי חולון
- עו"ס ענת פרנק, מנהלת תחום תוכניות ייחודיות, אגף להערכה, הכרה ותכניות - שרות להערכה והכרה, מינהל מוגבלויות, משרד העו"ר והש"ח

יולי 2019

קרן שלם/2019/219

תקציר מנהלים

במחקר הערכה זה השתתפו 23 נשים עם מש"ה (רובן בעלות רמת מוגבלות קלה) מ-7 מסגרות דיור שונות, וכן 14 מטפלותיהן הישירות שהתלוו אליהן לתהליך. מטרת ההערכה התמקדה בבחינת הידע שרכשו הנשים לאחר החשיפה לאתר "לילך", בבחינת השינוי בתחושות שלהן ביחס לביקור אצל רופא הנשים בעקבות החשיפה לאתר/סרטונים וכן בבחינת שביעות רצון הנשים והמטפלות מהאתר המקוון. ההערכה זו התבצעה ב-3 מדידות שונות: לפני החשיפה לאתר/סרטונים, לאחר החשיפה וכן לאחר הביקור אצל רופא הנשים.

להלן ממצאי המחקר העיקריים:

א. רכישת ידע בנושא בריאות האישה

- נראה כי השיפור הניכר ביותר בידע של הנשים לגביי הביקור אצל רופא הנשים חל בתשובותיהם לשאלה "מה נמצא בחדר של רופא הנשים?". זאת כאשר, לאחר החשיפה לאתר, שיפרו 10 נשים את תשובותיהן במידה ניכרת מתשובותיהן לפני החשיפה, ובאופן כללי, כמעט כל הנשים ידעו למסור מידע כלשהו בנוגע לשאלה זו - מידע אשר התבסס על דברים שהוצגו בפניהם באתר.
- חל שיפור בידע לגביי השאלה "מה חשוב לשאול את הרופא בסיום הבדיקה?". זאת כאשר, לאחר החשיפה לאתר, שש נשים נוספות ידעו לענות על השאלה במידת קירבה רבה לתשובה הנכונה, וכן רוב הנשים ידעו להצביע על תשובה קרובה במידה מסוימת לתשובה הנכונה.
- חל שיפור בידע לגביי השאלה "למה חשוב לעשות בדיקת שד?". על אף שרבות ידעו לענות על השאלה עוד טרם החשיפה לאתר, לאחר החשיפה ידעו להשיב נכונה 4 נשים נוספות, ובסך הכל רוב הנשים ידעו בסופו של דבר להשיב על השאלה.
- שאלה שנמצאה קשה יותר עבור הנשים, בה נמצאו פערים מעטים מאוד בין תשובות הנשים לפני ואחרי החשיפה היא שאלה בנוגע לחשיבות הביקור אצל רופא הנשים. ייתכן ושאלה זו היתה מופשטת מדיי עבורם. כמו כן, לגביי השאלה "מה צריכה האישה לעשות בבדיקה?", מרבית הנשים ידעו במידה מועטה לענות על השאלה לפני החשיפה לאתר ולא חל שינוי משמעותי לאחר החשיפה.
- שאלה נוספת בה נמצא שיפור מועט יחסית הוא לשאלה "מה הסרטונים ניסו להסביר?" – מרבית הנשים (12 נשים מתוך 23) ידעו לענות על כך במידת קרבה מועטה בלבד לתשובה הנכונה. תשובותיהן נגעו בעיקר לקבלת ידע על הביקור הצפוי אצל הרופא, להסבר על הבדיקות השונות אצל הרופא ולהפחתת המתח והחשש לפני הביקור. באופן דומה, כמחצית מהנשים טענו כי הסרטונים עזרו להם ברכישת ידע על הבדיקות השונות אצל הרופא וכן תרמו להן להגיע מוכנות יותר לביקור.

ב. בחינת ההיבט התחושת-רגשי

- לפני החשיפה לאתר נראה כי 4 מהנשים תפסו את הביקור אצל רופא הנשים כחווייה חיובית ואילו 5 מהן ראו בכך חוויה שלילית כשתיארו חשש ומבוכה. 4 התייחסויות נוספות עסקו בחשיבות הביקור אצל הרופא.
- בבדיקת מדדים ספציפיים של תחושות ביחס לביקור אצל רופא נשים – לפני ואחרי החשיפה לאתר והביקור עצמו – נמצא כי חלה ירידה בדיווח על תחושות הפחד, הלחץ והבלבול (בממוצע אצל כ-6 נשים), במקביל לעלייה בתחושות השמחה וההתרגשות.
- כשנשאלו הנשים לאחר הביקור אצל הרופא – "איך היה הביקור? 9 מתוך 10 שהשיבו על השאלה תיארו חוויה חיובית.
- מרבית הנשים דיווחו כי הסרטונים עזרו להן בביקורן אצל הרופא וכן המליצו על צפייה בסרטונים עבור נשים אחרות. מחצית מהן התייחסו לכך כי הסרטונים עזרו להבנה שלהן את הנושא ולמידת המוכנות שלהן לקראת הביקור. כמו כן, כשליש מהן התייחסו לכך שהסרטונים הפחיתו את החשש לקראת הביקור אצל הרופא.

ג. היבטים נוספים בנוגע לתרומת אתר 'לילך'

תרומה בעיני הנשים:

- מרבית הנשים חשבו שהסרטונים חשובים והתייחסו לתרומת הסרטונים בקבלת מידע לגביי הביקור הצפוי אצל הרופא ולגביי בריאות האישה, וכן חלק מהנשים ציינו כי הסרטונים מקלים על תחושת החשש מפני הביקור הצפוי. בדומה לכך, כשנשאלו הנשים כיצד הסרטונים יעזרו להן בבדיקות עתידיות אצל רופא הנשים, רוב המשיבות לשאלה זו התייחסו לכך שהסרטונים יביאו להקלה בתחושותיהן לקראת הביקור הבא והבדיקות אצל הרופא.
- על אף התייחסויות אלו, כשנשאלו הנשים האם יספרו לחברותיהן על הסרטונים, 11 מתוך משיבות השיבו שכן ואילו 10 השיבו שלא. הנשים שהשיבו כי לא יספרו לחברותיהן על הסרטונים, טענו לכך שזהו דבר פרטי ואישי שלהן והביעו מבוכה לספר לאחרים על כך.

תרומה בעיני המטפלות:

- מרבית המטפלות התייחסו לכך שהאתר השפיע באופן חיובי על הנשים. מחצית מהן ראו באתר ובסרטונים כתורמים להכנת הנשים לביקור אצל הרופא. בודדות מהמטפלות דיווחו על מתח ולחץ שהתעורר אצל הנשים בעקבות הצפייה.
- מעל מחצית מהמטפלות דיווחו כי הצפייה המשותפת עם האישה בסרטונים והביקור המשותף אצל הרופא השפיע לטובה על הקשר ביניהן, מבחינת הקרבה, הפתיחות והחיבור הרגשי.
- כשנשאלו המטפלות האם האתר והסרטונים שינו משהו בחוויתן כמלוות לרופא הנשים, רובן טענו שלא הייתה השפעה אך חלקן התייחסו לכך שהאתר והסרטונים השפיעו, על התייחסות המטפלת אל האישה בעת הכנתה לקראת הביקור.

- ככלל, מרבית המטפלות הביעו כי החלק שעזר להן בצורה הטובה ביותר ללוות ולסייע לאישה בעת הביקור אצל הרופא הוא הצפייה המשותפת בסרטונים.
- מרבית המטפלות ציינו כי הנשים היו אקטיביות בעת הביקור אצל הרופא. יחד עם זאת, חלק מהנשים הביעו גם חשש, לא שאלו שאלות לגביי הביקור או/ו התעניינו בתוצאות הבדיקות.
- כמחצית מהמטפלות שדיווחו כי ליוו בעבר את אותן נשים לרופא הנשים (10 מהמטפלות), חשו כי הפעם האישה הייתה יותר מוכנה ונינוחה ואף מטפלת אחת ציינה כי חשה שהיא עצמה הייתה יותר קשובה האישה.

ד. שביעות הרצון מאתר 'לילך'

- רובן המכריע של הנשים דיווחו כי הסרטונים היו ברורים, כי הן למדו דברים חדשים וכי הן נהנו לצפות בהם. עם זאת, כשנשאלו הנשים האם הרגישו נעים כשצפו בסרטונים, רק כמחצית ענו בחיוב. בנוסף, נראה כי היה קושי בקרב 6 מהנשים בתפעול טכני של המחשב/האתר.
- מרבית המטפלות הביעו כי האתר והסרטונים סיפקו מידע מספיק ברור ומובן לאישה, וכי משך זמן ההסבר וכמות הפעמים שיש לצפות באתר ובסרטונים נע בין 3-4 לבין זמן וכמות פעמים רבה יותר – בהתאם ליכולת האישה.
- רוב המטפלות ציינו את חשיבות התיווך וציינו את הצורך בתיווך לטובת הבנה של התכנים, יצירת התעניינות ועיבוד המידע. גם רוב הנשים עצמן ציינו כי חשוב שמישהי אחרת תצפה עמן בסרטונים בשל צרכיהן בתמיכה רגשית, בעזרה בהבנת הסרטונים וכן בהפעלת האתר מבחינה טכנית.
- ככלל, מרבית המטפלות הביעו שביעות רצון רבה מהאתר והסרטונים. מרביתן חשו במידה רבה כי האתר מעוצב באופן ידידותי ונגיש, האתר נוח להתמצאות וכן כי האתר מעניין את הנשים. כמו כן, 8 מתוך 11 נשים חשבו כי ה'המדריך' למלווה' היה מועיל. יחד עם זאת, לגביי השאלה באיזה מידה לדעתן הנשים מצליחות ללמוד מהאתר והסרטונים, 4 מטפלות בלבד דיווחו כי הנשים מצליחות ללמוד במידה רבה, 6 חשבו כי הן מצליחות במידה בינונית ואילו 4 מהמטפלות טענו כי הנשים מצליחות ללמוד במידה מועטה.
- חלק מהמטפלות ציינו כי יש להוסיף סרטונים בנוגע לבדיקות שגרתיות יותר כמו אולטרסאונד ופאפ, וכן מידע נוסף בנוגע לגוף האישה. מספר מטפלות מהמגזר החרדי טענו כי הסרטונים לא מותאמים לתרבות ולשפה השגורה במגזר החרדי. מעט נשים ציינו את המתח שעשוי לעורר האתר בקרב חלק מהנשים.

סיכום והמלצות

באופן כללי, תוצאות ההערכה היו חיוביות ולעיתים אף מפתיעות מבחינת ההתייחסויות של הנשים עצמן לשאלות השונות שהופנו אליהן. נראה כי האתר סיפק למידה והכנה רגשית טובה לקראת הביקור אצל הרופא (ואף תרם למערכת היחסים שבין האישה למטפלת שלה), וכי החשיפה ורכישת

הידע תרמו באופן משמעותי לחוויית ביקור חיובית יותר אצל רופא הנשים, בקרב נשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית. נראה כי הפלטפורמה כפי שהוקמה טובה דייה ואינה מצריכה שינויים משמעותיים.

להלן מספר תובנות שעלו מממצאי ההערכה:

- נראה כי לנשים עם מש"ה קל יותר לענות על שאלות קונקרטיות, מאשר על שאלות מופשטות. יתר על כן, באופן מפתיע, ממצאי ההערכה הראו כי רוב הנשים הצליחו להבין את השאלות הפתוחות ולהשיב עליהם. כמו כן, נראה כי הנושא של בריאות האישה אינו נוכח במידה משמעותית בשיח עם אוכלוסייה זו.
- מבחינת המשכיות הפרויקט במסגרות השונות, חשוב כי המדריכות החושפות את הנשים עם מש"ה לאתר "לילך" תהיינה בעלות ניסיון בהכנה לנושאים נשיים, ובנוסף, יש ליידע את המסגרות על קיומו של כלי זה (אתר "לילך") ככלי שיכול לסייע ולשמש כעזר בכל הנוגע להכנת נשים לביקור אצל רופא נשים. כמו כן, נראה כי על מנת שהנשים יפנימו ויבינו את הסרטונים, הכרחי כי החשיפה לאתר תהייה בנוכחות דמות עימה ירגישו הנשים בנוח ואף דמות שתוכל לתווך ולהסביר את הדברים. תהליך החשיפה הוא אינו אירוע חד-פעמי – יש לקחת בחשבון כי יש לצפות בסרטונים (בליווי והדרכה) לפחות 3-4 פעמים ובסמוך לביקור אצל רופא הנשים.
- מבחינה מתודולוגית נראה כי קיימת חשיבות לכך שבמחקרים בהם משתתפים אנשים עם מש"ה – המראיינים יהיו אנשים שמכירים את האוכלוסייה ומאפייניה. כמו כן, ממצאי ההערכה מצביעים על מידת תוקף ומהימנות רבה יחסית של הממצאים (ניתן לראות זאת בדפוס המענה על השאלות השונות).
- הרחבת החשיפה לאתר "לילך" - מחקר הערכה זה נעשה במסגרות דיור של מינהל מוגבלויות בלבד. יש צורך ליידע את כלל מסגרות המינהל ולהכניס כלי זה גם למסגרות היום הנותנות שירותים לנשים עם מוגבלות שכלית. בנוסף, יש לחשוף את האתר ולעודד את השימוש באתר "לילך" גם בקרב נשים עם מש"ה המתגוררות בבתי ההורים. יש לבחון דרכים אופרטיביות לחשוף את רופאי הנשים בקהילה לאתר "לילך" ולעודד אותם לעשות שימוש יעיל בכלי.
- מומלץ לתרגם את הכלי גם לשפה הערבית ולשקול להתאימו גם למגזר החרדי.